

Ilmavoimien kuvaustiedustelu 1939-1945

Carl-Fredrik Geust, dipl.ins.

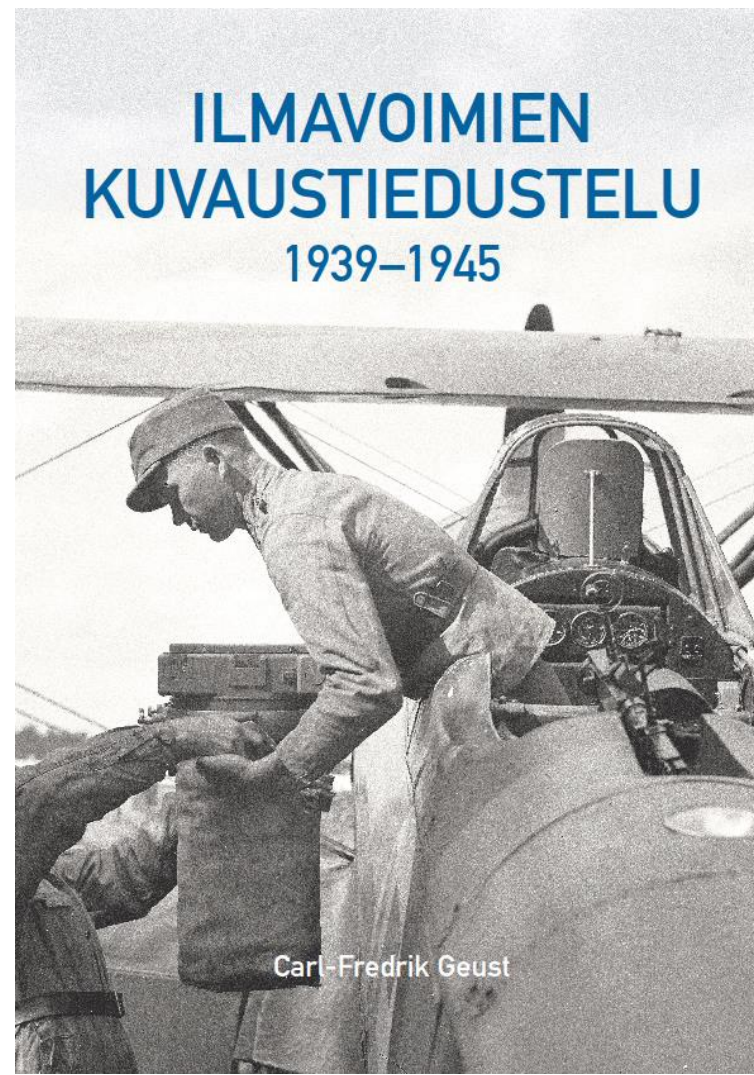
Ilmailumuseoyhdistys, kunniajäsen

Ilmavoimien kuvaustiedustelu 1939-1945

”Aseena kamera”

Vuoden ilmailukirja 2022

- 352 sivua, A4-koko
- Yli 600 kuvaa
- Karttoja, taulukoita ym.

”Utan spaning – ingen aning”

Tarkoitus: sotilas- ja valtiojohtoon tarvitsema tilannetieto

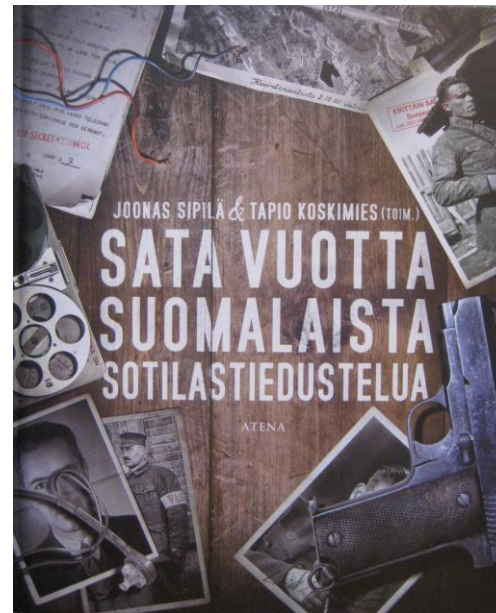
Vihollisen suunnitelmat – tänään ja huomenna?

- OSINT (Open Source Intelligence)
- HUMINT (Human Intelligence)
- SIGINT (Signal Intelligence)
- IMINT (Imagery Intelligence)

Saadun tiedon mukaan... (1988)

Sata vuotta sotilastiedustelua (2018)

Finland och Ryssland i hemligt krig (2020)

*LENTOMESTARI
AIMO E. JUHOLA*

Kokemuksia ja näkemyksiä

**Lentomestari Aimo E.
Juhola (2008)**

Aimo E. Juhola • Jyri Paulaharju • Georg-Eric Strömberg

Päämajan
**HUKATUT
KUUKAUDET**

Tilannekuvan hahmottuminen
Kannaksella 1944

Kustannus Oy Suomen Mies

**Juhola – Paulaharju – Strömberg:
Päämajan hukatut kuukaudet (2004)**

Päämajan
**HUKATUT
KUUKAUDET**

Tilannekuvan hahmottuminen
Kannaksella 1944

Lentokapteeni **Aimo E. Juhola** palveli Jatkosodassa välipöytä- ja lentomestarina tiedustelu- ja koelentotehtävissä sekä myöhemmin Kar-Airin lentokapteenina. Hän on tehnyt yksityiskohtaista urasuurtavaa lentokuvauksen arkitutkimusta.

Yleisesikuntaeversti **Jyri Paulaharju** palveli sodan aikana sotilaspoikana. Puolustusvoimien Kuvakeskuksen pitkäaikaisena johtajana hän toimi 1966-80. Paulaharju on kehittänyt ja tutkinut tiedustelukuvausta sekä kenttätyöskenttämistä historiaa ja julkaissut useita kirjoja.

Yleisesikuntaeversti **Georg-Eric Strömberg** palveli 1942-44 Päämajan Tiedustelutoimisto 1:ssä ja sodan jälkeen ilmapöytäsihteerinä vuoteen 1966 saakka. Hän on tutkinut muun muassa ilmapöytäsihteerin johtamisjärjestelmää ja perehtynyt laajasti Päämajan toimintaan valottaviin lähteisiin.

Kannen kuvassa sotilasmaailman Marsalkka Mannerheim ja päämajajohtamiskokouksen puolesta A. F. Airo. SA-kuva

ISBN 952-9872-30-5

84. F.S. ÅBO.

Kpt. Vuorehminen } Turun lento-
Väin. Salonen } asema ilmasta.

Turun lentoasema 1918
"FS Åbo 84"

T/96/I KRONSTADTIN SOTASATAMAJALAIKASTO. 1918.

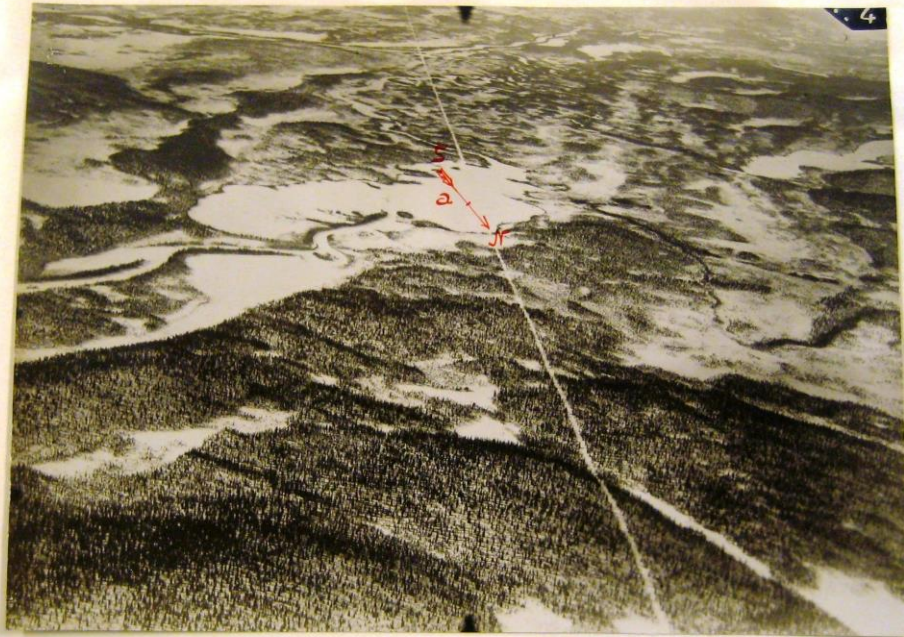

Kronstadt syyskuussa 1918

Sortavala ja Kultaranta ("LK Turku 122") 1919-1920

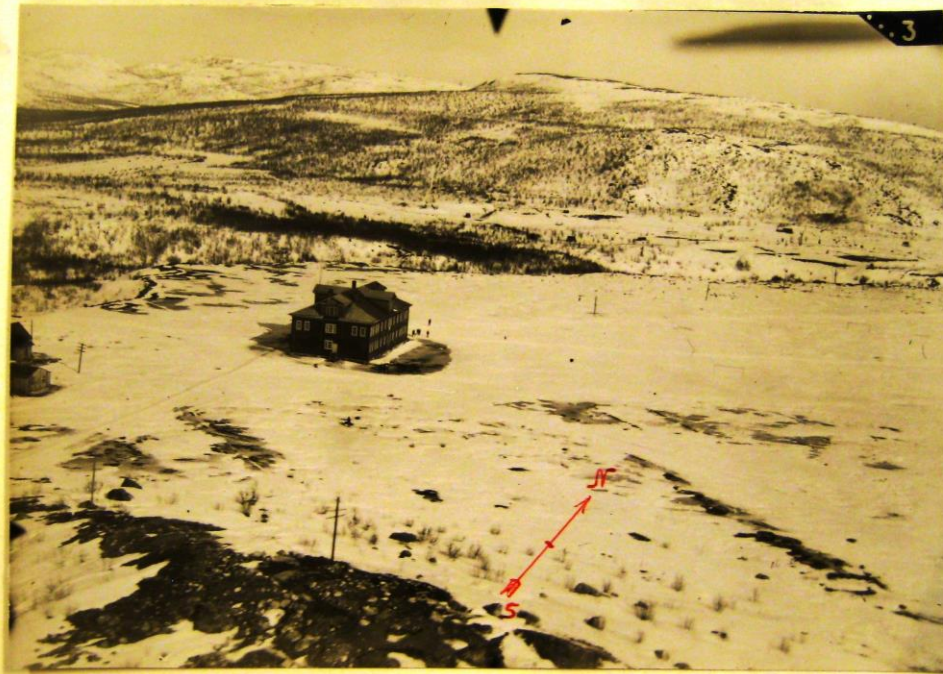
Vallakunnan raja (Petsamossa)

Korkeus: 1400 m.
a. Almajärvi

Aika: 8. 4. 25. k:lo 9-15.

Rajavartioston kasarmi Petsamossa

Korkeus: 100 m.

Aika: 15. 4. 25. k:lo 9-20.

Petsamo huhtikuussa 1925
Maj A. Somersalo, vänr K. Pukkinen,
Hansa 4F52

77/106/LEW S-25 KAMERA N:o 67/10... 24/- POUTYÄÄRÄ

0 10 20 30 40 50

KOKOPAINO 8,000 gr.
FILMIKASETTI 5,000 "

77/106/LEW S-25 KAMERA N:o 67/10... 24/- POUTYÄÄRÄ

0 10 20 30 40 50

KAMERAPAINO 7,0 kg
LEVYKASETTI 3,2 -
FILMIKASETTI 5,0 -

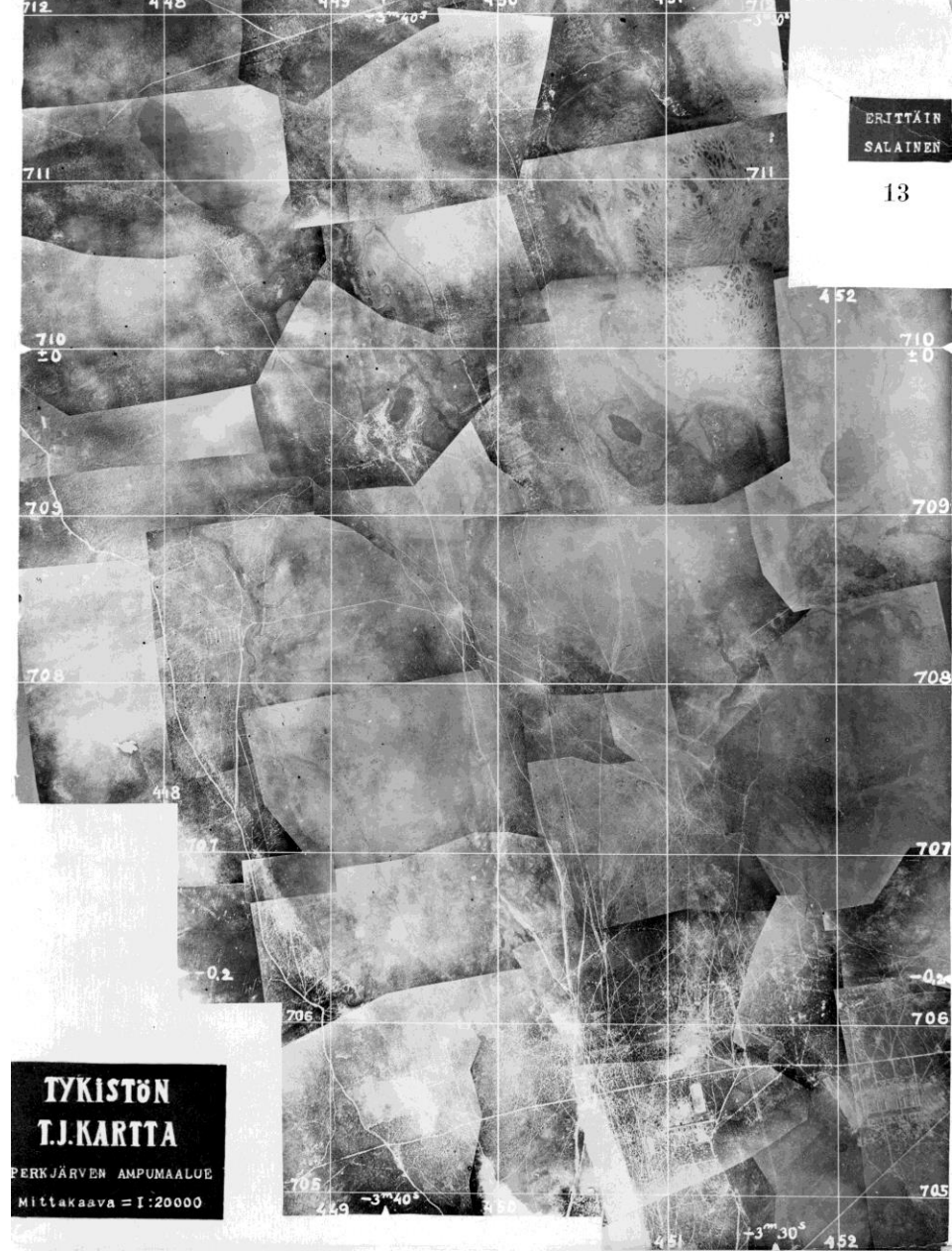

Käsikameroita Zeiss HK-19 ja S-25

Kenraali Vilho Nenosen Horisonttikamera m/1928 Kameran kokeilu (AE-44)

Mariehamn 20.7.1933
Barösund 9.7.1935
Hanko 9.9.1936

Blenheim (BL)

Zeiss RMK 50/3030 automaattikamera

Fokker C.X (FK)

Eagle IV kamera

**Ilmakuvia saatiin julkaista
vain Yleisesikunnan luvalla!**

**Ehdottomasti kiellettyjä
kuvauskohteita olivat:**

- satamat
- asemat, ratapihat
- sillat
- teollisuuslaitokset jne.

**Suomen kartanot –kirjan
julkaiseminen yritettiin estää
vielä oikovedosvaiheessa
23.1.1939!**

K A R K K I
JA HÖGFORSIN TEHDAS
KARKKILAN KAUPPALA

Kantatilana on Karkin perintötila Karkkilan kylässä. Siihen liitettiin v. 1822 Karkkilan Rotan perintötila, v. 1874 Nyhkälän Takon perintötila, v. 1889 puolet Vattolan Eskolan perintötilasta, v. 1899 Tuorilan Suutarin perintötila ja v. 1928 Vattolan Liiston perintötila. Högforsin ruukki omistaa lisäksi Hongiston ja siihen liitetyn Lähteenojan perintötilan Vaskijärven kylässä.

Karkin omistajat v:sta 1544 lähtien: Jussi Erkinpoika 1544—94; Mikko Jussinpoika 1600—21; Erkki Jussinpoika 1624—35; (hänen vävynsä?) Mikko Paavonpoika, ratsumies, 1636—62; (hänen lankonsa?) Yrjö Erkinpoika, ratsumies, 1662—80; Yrjö Yrjönpoika 1682—93; Jaakko Abrahaminpoika 1731—45 ja tämän leski Kaisa —1747; hänen leskensä toinen mies Heikki 1748—49; Abraham Jaakonpoika 1751—72; Jaakko Abrahaminpoika 1773—74; viimeksimainitun isäpuoli Matti Simonpoika 1775—90; hänen poikapuolensa poika Jaakko Jaakonpoika 1791—1806; tämän poika Kustaa 1806—20; Johan Jakob Dreilick, tehtailija, ja Arvid Henrik Bökman, hovioikeudennotaari, 1820—21; Josef Bremer, kapteeni, 1821—74; Högfors Bruks AB 1874—94 (pääosakkaina 1874—85 valtioneuvos Walfrid Bremer, 1885—94 vuorineuvos Wolter Ramsay).

Nykyinen omistaja (v:sta 1894) Högforsin Tehdas OY.

Torppia ei esiinny v. 1694 eikä v. 1800, mutta v. 1900 niitä oli 13. Tiloista on v:n 1918 maanvuokralain nojalla ja myöhemmin harjoitettua asutustoimintaa varten erotettu 21 torppaa, 13 muuta lohkotilaa ja 4 mäkitupaa, käsittäen yhteensä 547 ha maata. Karkin nykyinen kokonaispinta-ala on 1370 ha, mistä peltoa 231 ha ja viljeltyä laidunta 41 ha. Hevosia on 43, lehmiiä 140, karja Ay-rotua, keskilypsy v. 1936—37 3748 kg, rasvaprosentti 4,2. Hongiston tilan kokonaispinta-ala on 1092 ha, mistä peltoa 103 ha ja viljeltyä laidunta 29 ha, Hevosia on 14, lehmiiä 54, karja Ay-rotua, keskilypsy v. 1936—37 3909 kg, rasvaprosentti 4,1. Oma metsänhoitaja ja kolme metsänvartijaa.

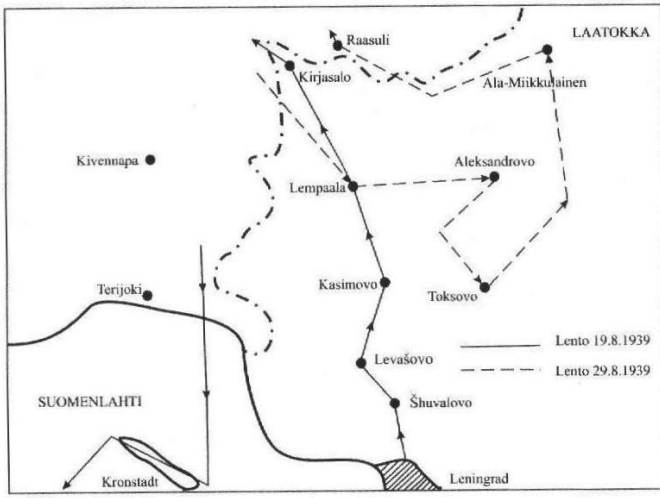
Karkkilaan perustettiin v. 1820 rautatehdas, johon aluksi kuului masuuni ja sittemmin myös valimo. Raaka-aine saatiin osittain juuri löydetystä Kulonsuonmäen malmialueesta ja osittain järvistä. V. 1849 alettiin Högforsin ruukissa, ensi kertaa Suomessa, valmistaa rautaa putlaamalla. V. 1846 perustettiin rautatehtaan yhteyteen konepaja, mutta tehtaan päävalmistaina ovat kuitenkin pysyneet valutavarat.

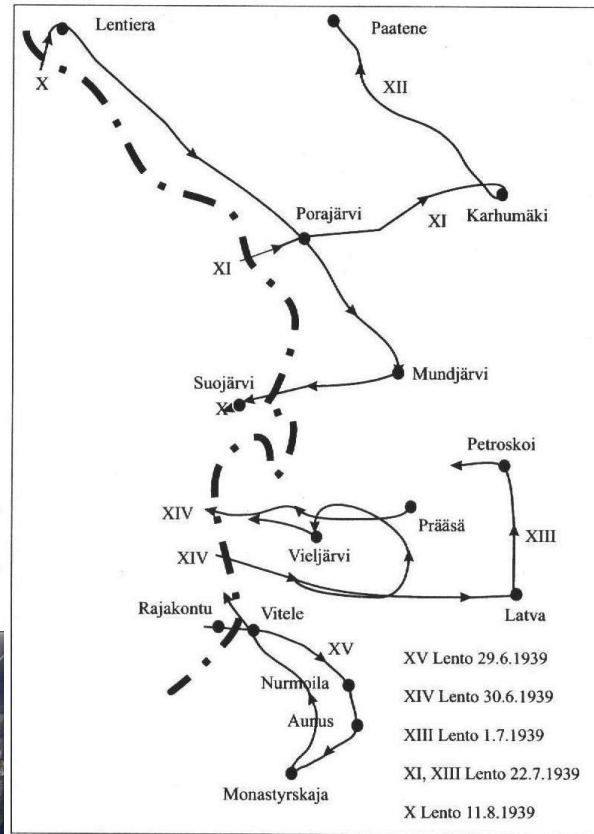
Näköala tehdasalueelle. Taustalla on kauppa ja etualalla oik. puolesta. Keskuksessa uudet tehdaslaitokset: vas. voima-asema ja oik. emaljitehdas. Niiden edessä näkyy vas. konepaja ja oik. valimo.

) 178 (
Pikalei voimassa oleva määräys
rakentaa julkaisukieltoa, oli: sillai-
nen annos Hesa tämän kassa mukaan.

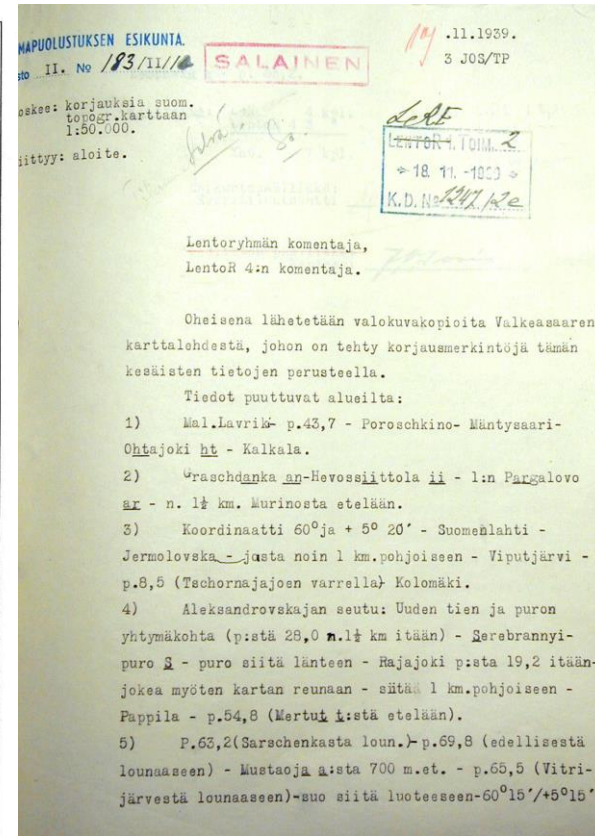
Zanderi 23.1.39.

Eskolan lennot Etelä-Kannaksella 19. ja 29.8.1939. 19.8. lennon alkua (Suomen rannikolta Kronstadtin kautta Suomenlahden etelärannikolle) rekonstruoitu Eskolan kirjoitusten perusteella, 19.8. lennon loppuosa ja 29.8. Lento piirretty löydettyjen valokuvien perusteella.

Eskolan lennot Itä-Karjalassa kesällä 1939 (laadittu alkuperäisen peitepiirroksen perusteella).

Levašovo 19.8.1939
Kapt A. Eskola, vänr L. Rätty
BL-110, RMK 50 Nr.1030

YH-kausi 14.10.-29.11.1939

Utön linnake 12.11.1939

Ltn J. Gabrielsson, tekn A. Munck-Lagus
RI-156

Äyräpää, majoituspaikka

21.11.1939
Ltn T. Koponen
FK-99

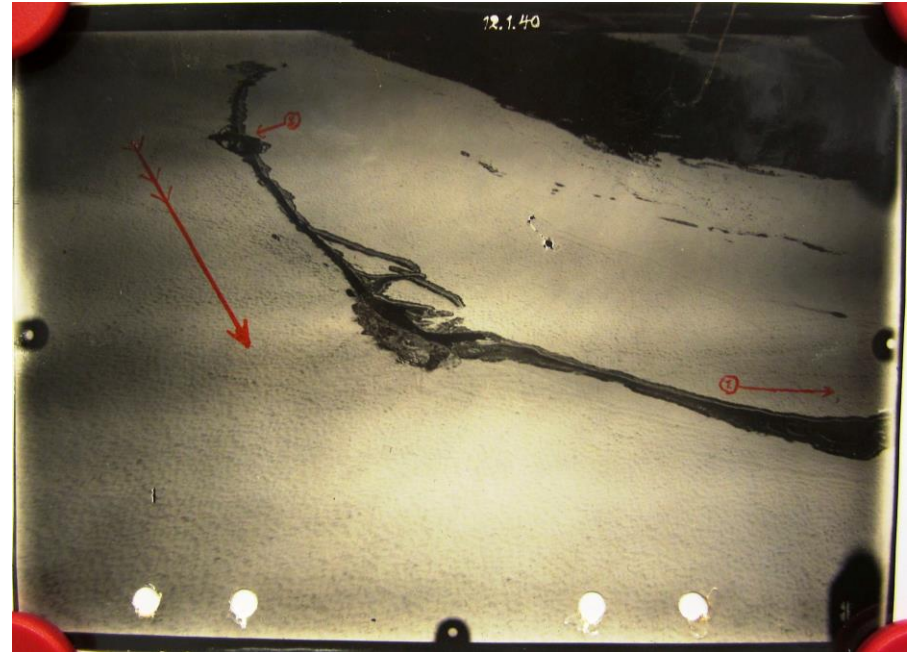
Talvisota

Kiviniemi 12.12.1939

Luutn P. Kahla, kers M. Perälä

FK-

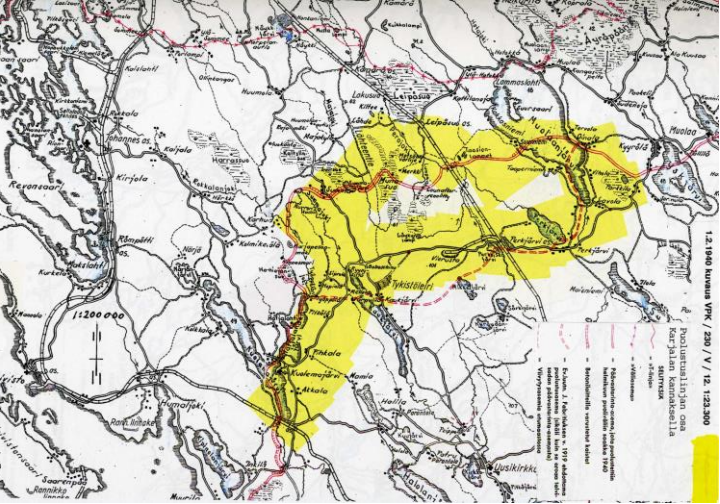
Saunasaaren väylä 12.1.1940

Vänr L. Holm, Itm J. Taulu

FK-84

Uusia vaatimuksia:

- Lentokorkeus >6 000 m (-> happinaamari!)
- Ilman lämpötila - 50°..- 60° (-> kameran lämmityslaite!)

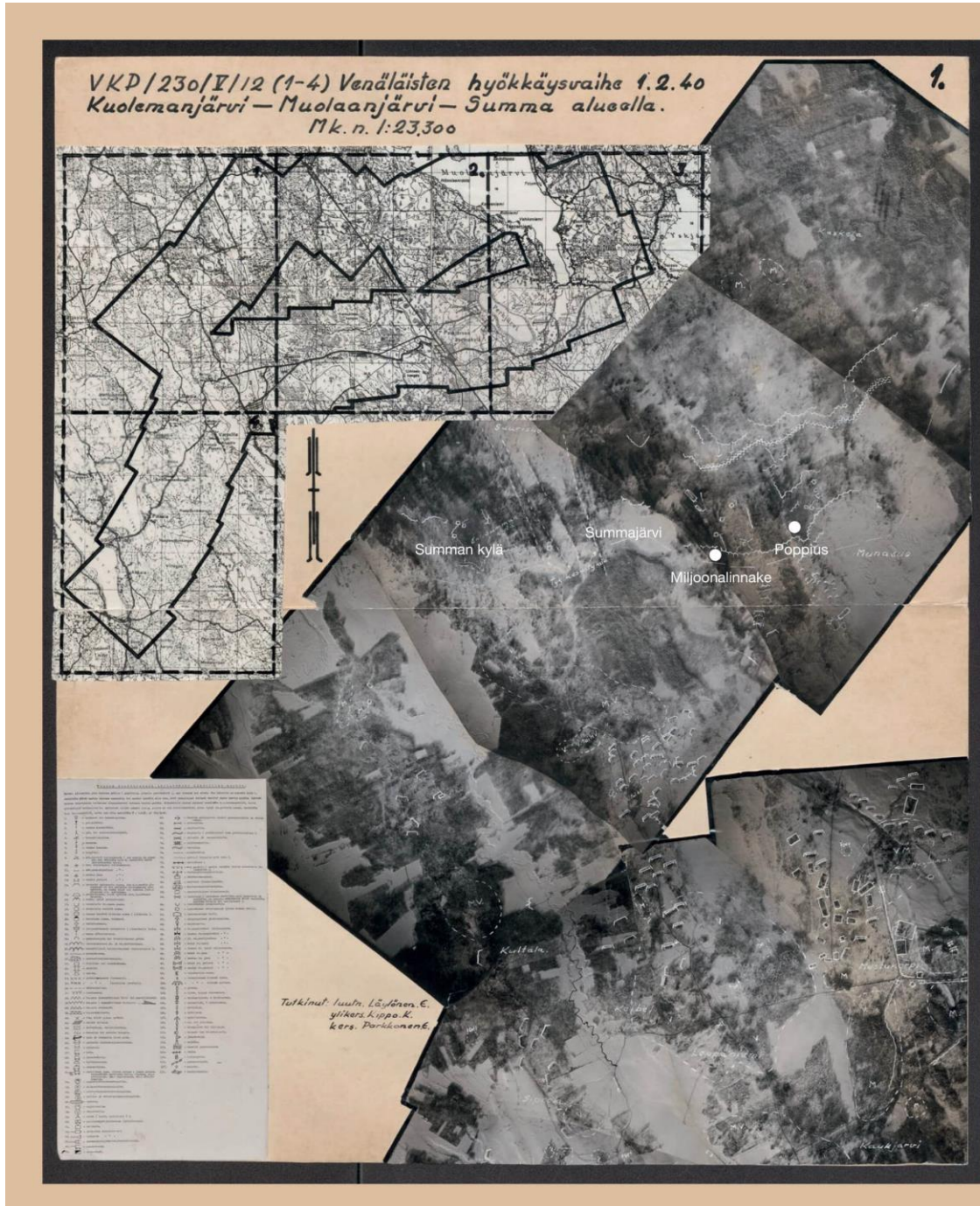

Talvisodan ehkä tärkein kuvasarja:

Summan alue 1.2.1940

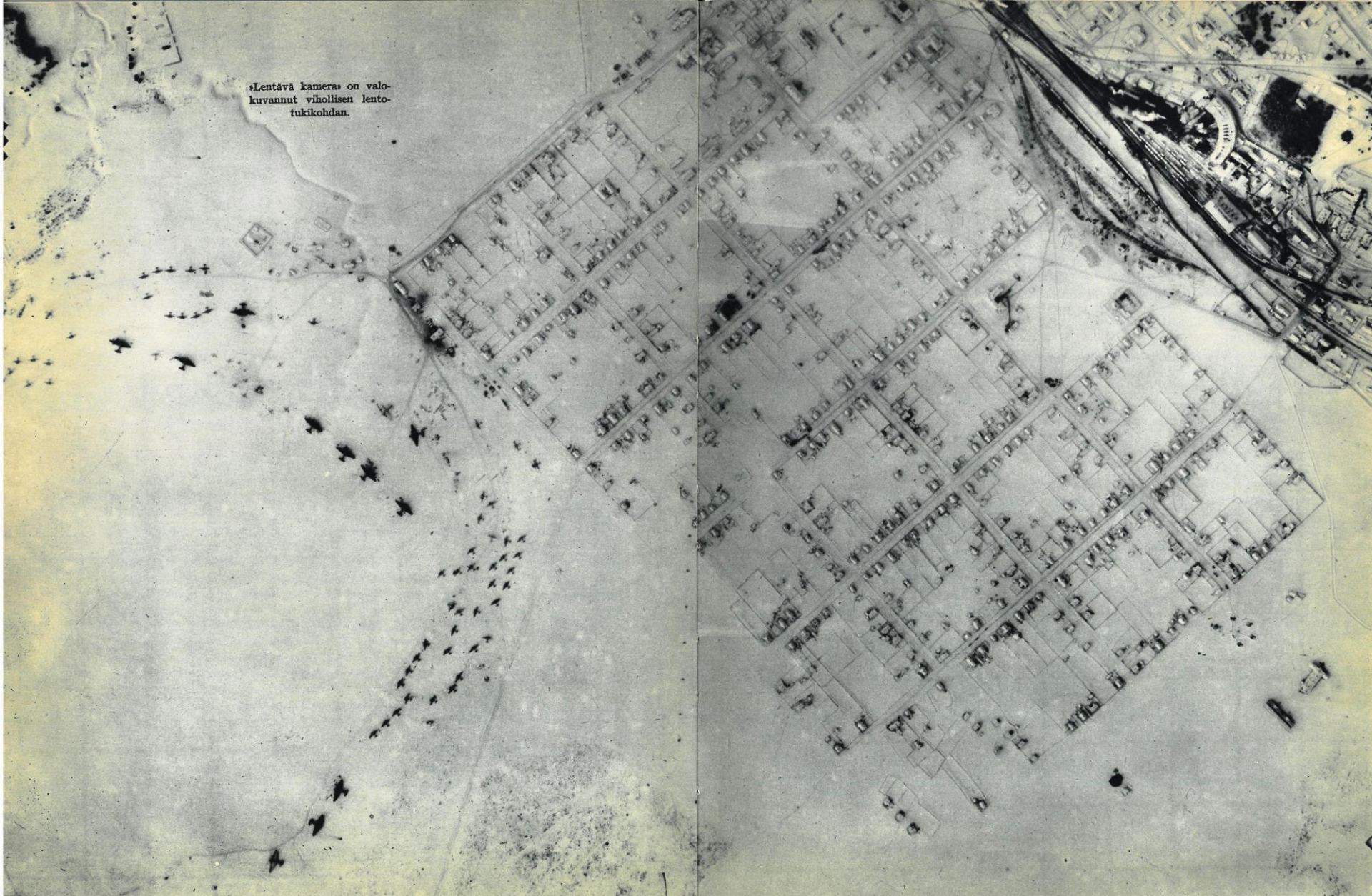
Kers A. Salminen, ylik O. Marttila, FK-100.

Neljä FR-suojahävittäjää, joista yksi pudotettiin (Tapani Harmaja +).

»Lentävä kamera» on valokuvannut vihollisen lentotukikohdan.

Lotinanpelto 4.2.1940

Luutn A. Platan, kers U. Oksala, BL-119, RMK 50 Nr.1030.

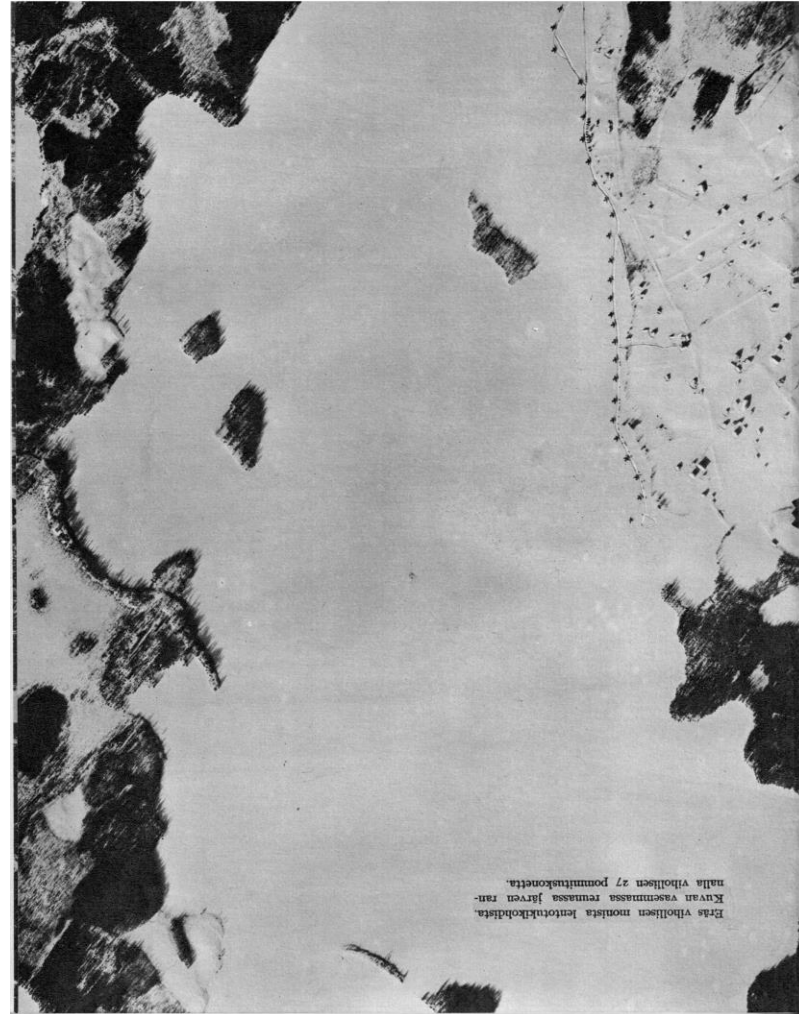

Petroskoi 18.2.1940
Vänr J. Turpeinen, Itm V. Leskinen
BL-124, RMK 50 Nr.1030

Lavansaari 25.2.1940

Luutn R. Moilanen, Itm V. Salminen, BL-117

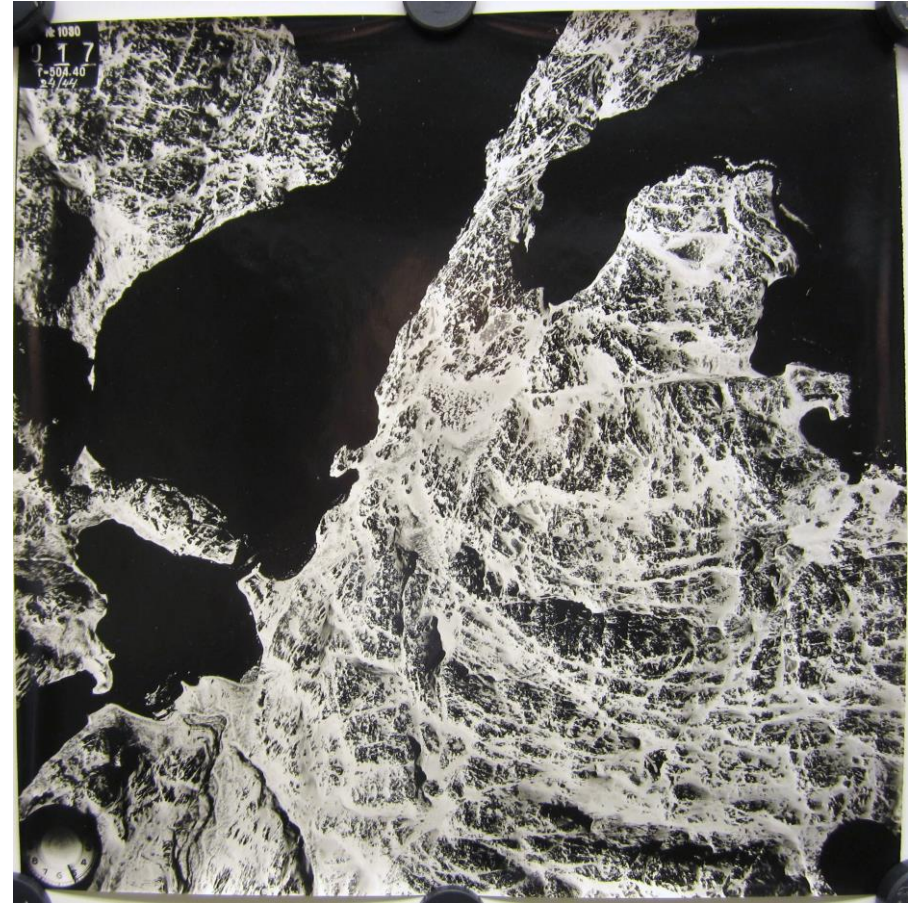
Iso-Pyhäjärvi 29.2.1940

Vänr E. Pohjanheimo, Itm V. Helanto
BL-118

Välirauha 14.3.1940 – 24.6.1941

Merenkurkun jäätie
Valassaaren luona 30.3.1940
Kapt M. Sainio

Petsamo 23.4.1940
Ltn J. Saarinen, vääp U. Oksala
BL-120

Jatkosota 1941-1944

2021-03-04

DocPlayer

TT-karttaindeksi No. 1, heinäkuu 1941.

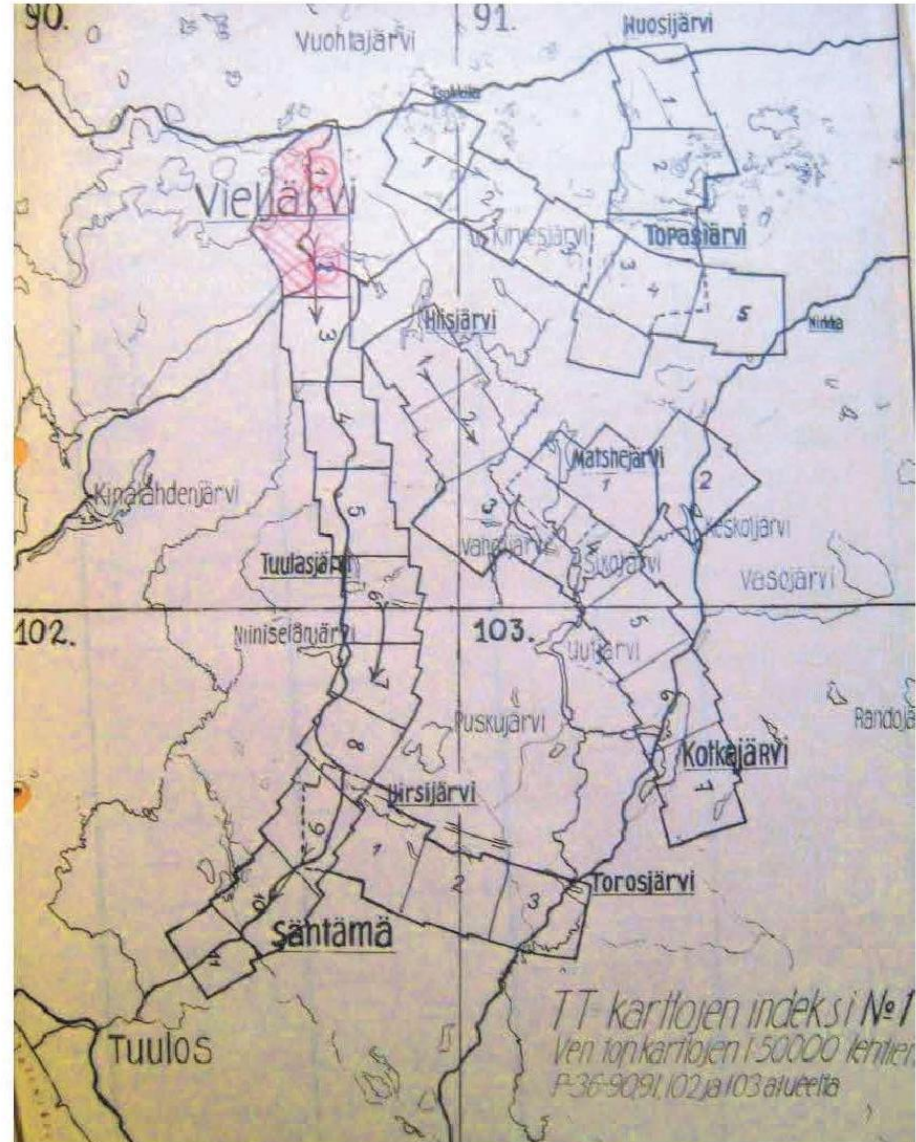
LeLv 42 ja 44 kuvasivat n. 1500 km tieuria Laatokan Karjalassa heinä-elokuussa 1941.

Ennen Petroskoin valtausoperaatiota kuvattiin Säämäjärvi-Prääsä-Ääninen 2200 km² alue.

Kuvaus lentoteknisesti erittäin vaativa:

- kuvausjonon aikana korkeusvaihtelu < 5...7 m, pitkittäispeitto > 60%, poikittäispeitto > 30 %.

Lentokoneissa ei minkäänlaista automaattiohjausta!

BL-129 ja Rb 50 kamera

SA-Kuva

SA-Kuva

Sortavala 30.6.1941

Pitkäranta 30.6.1941

Luutn O. Kokko, Itm V. Salminen
BL-106, Rb 50

Lentolaivue 14:n kuvauslento Lappeenrannasta Käkisalmen suuntaan 14.8.1941 (FK-89, Eagle IV)

Hanko 2.9.1941
Vänr R. Winqvist, väep K. Salas, BL-105, RMK 50

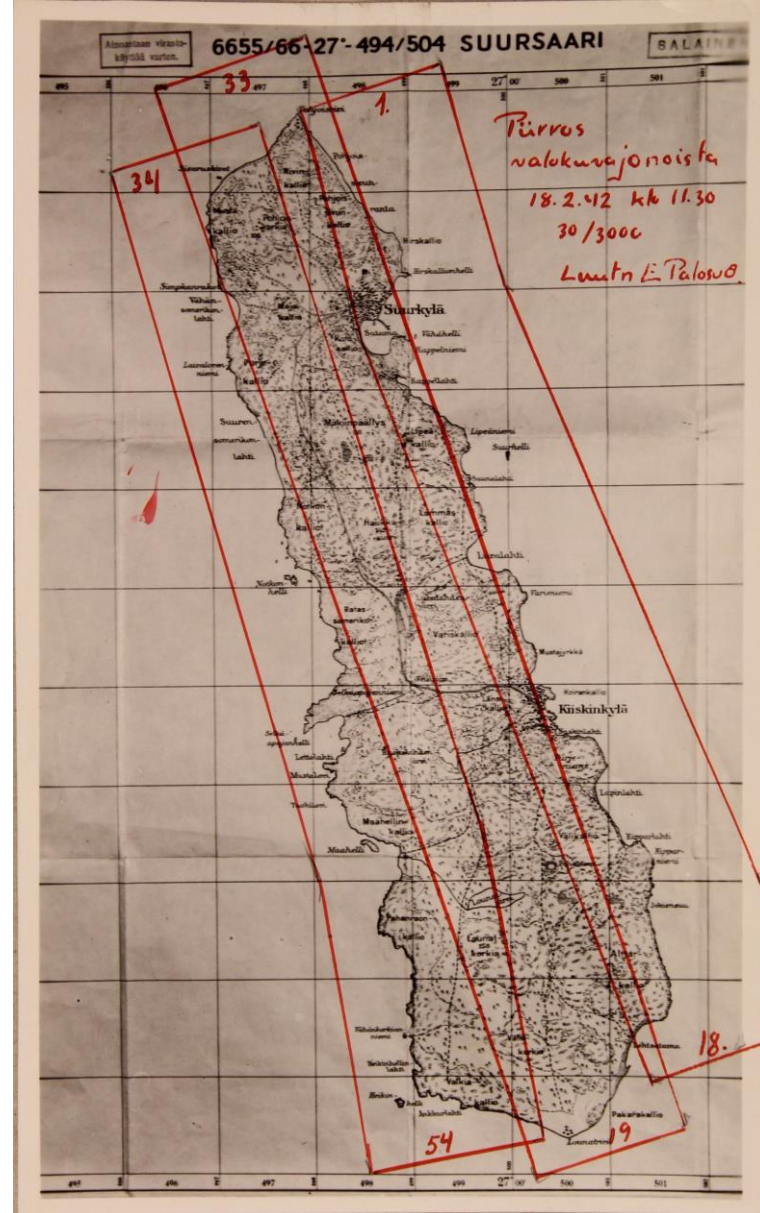
Viipuri 2.9.1941

Luutn O. Kokko, Itm V. Salminen, BL-106

Karhumäki 1.11.1941

**Kapt E. Ahtiainen, Itn Y. Lemminki
BL-129, RMK 50**

Suursaari 18.2.1942
Ltn K. Paalanen, ltn E. Palosuo
SB-7

7-14

REPORTING CHARTING & RECONNAISSANCE CONTROL PLOTTING FORM
U.S. AIR FORCE

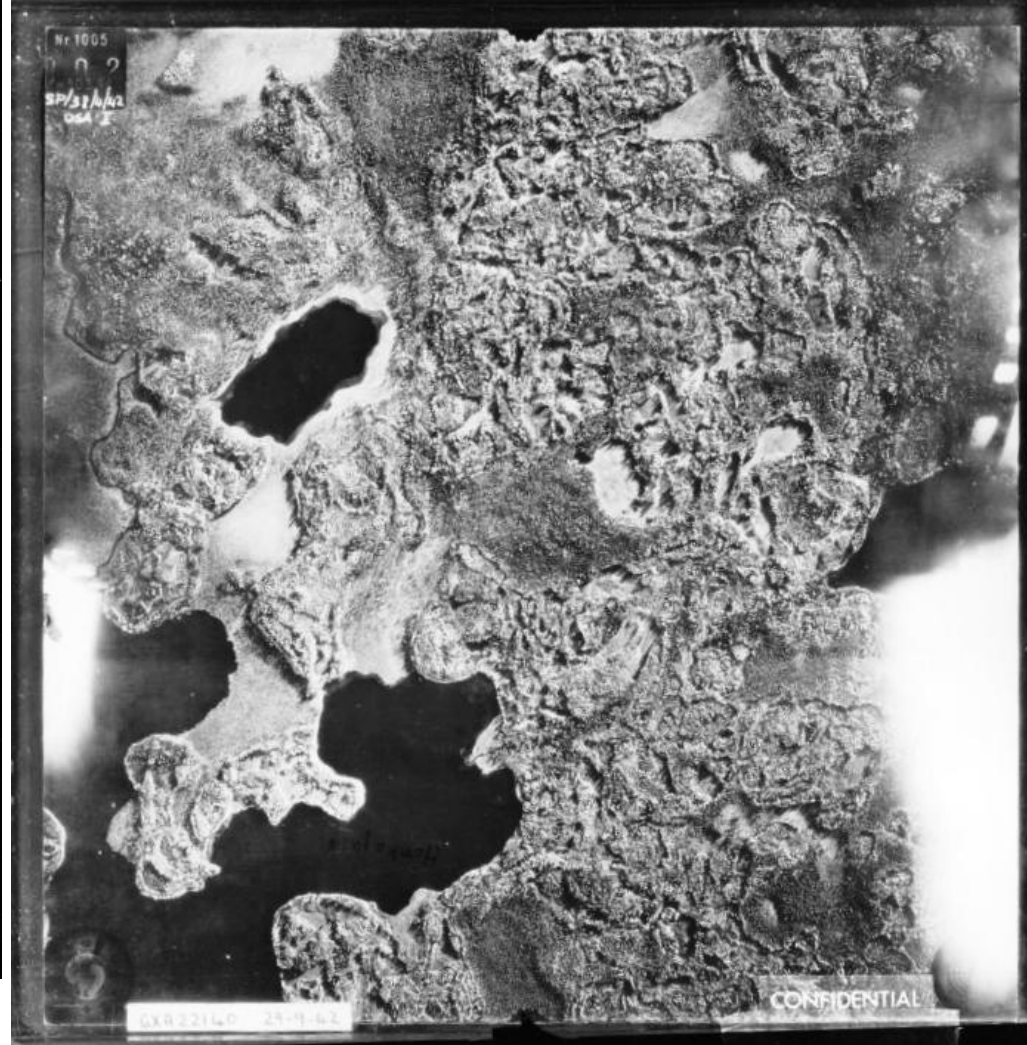
GRID & SOURCE: SE 2 24 14 C 3852 (C 2852)
FOCAL LENGTH: 2000 mm
ALTIMETER: 2000
SCALE APPROX: 1:5000
EXP THIS SC NO: 26 120 42 140 158 178
TOTAL EXP: 26 120
REMARKS: MAP SCALE 1:250,000 (IMP. MET.) 25000 1:250000

GRID ORG: 20 00 00
TIME ORG: 15 00
THE ORG: 15 00
COUNTRY OR: FINLAND
QUALITY: Excellent Good Fair Poor

S.P. FILE NO: 0221
OVERLAY FILE NO: 0221
GRID REF: 0221
 SECRET CONFIDENTIAL UNCLASSIFIED

ADDITIONAL REPORT INFORMATION
PREPARED BY: SA, PERSSON, IS 148 57

025793 78
56 R 38

Ostan alue (SE Syväri) 29.9.1942
(huom: NARA:n kuvasarja!)
Luutn K. Salonen, luutn K. Grundström
BL-160, Rb 50

Komendantskoje 9.2.1943

Luutn M. Autio, luutn T. Kangas

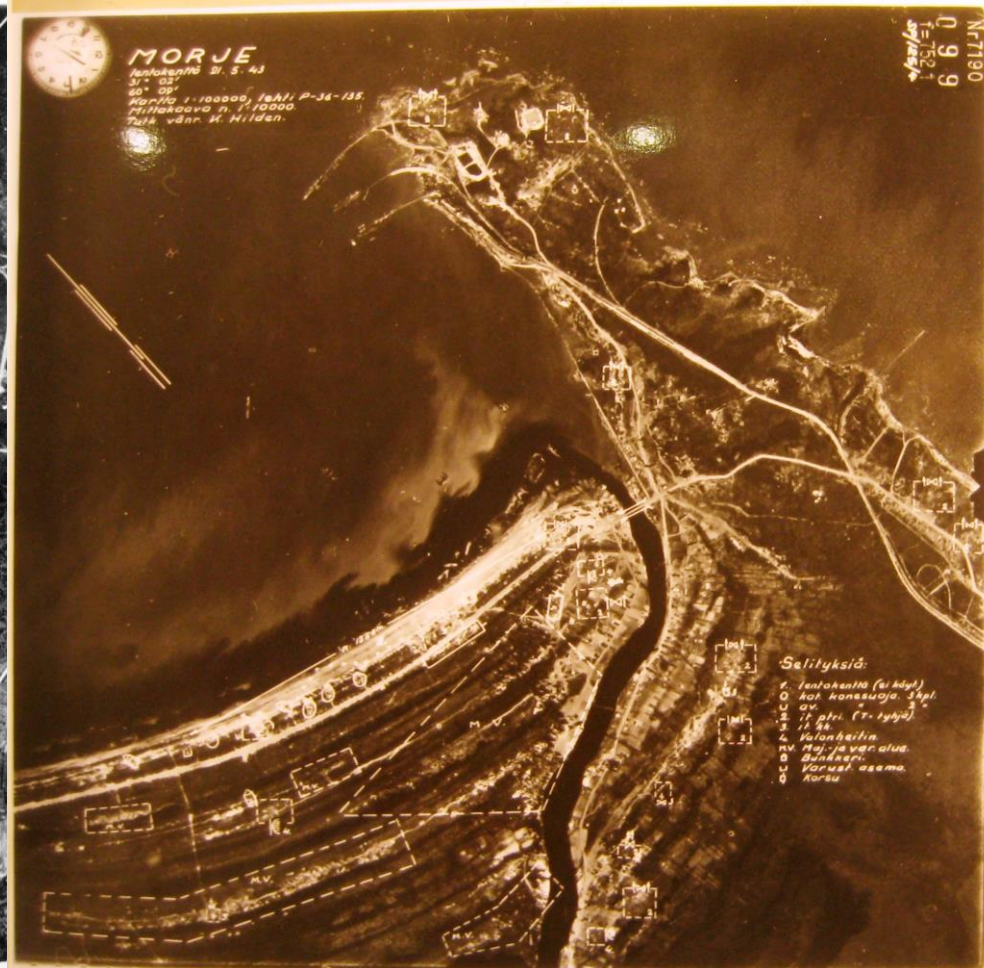
BL-158, Rb 50

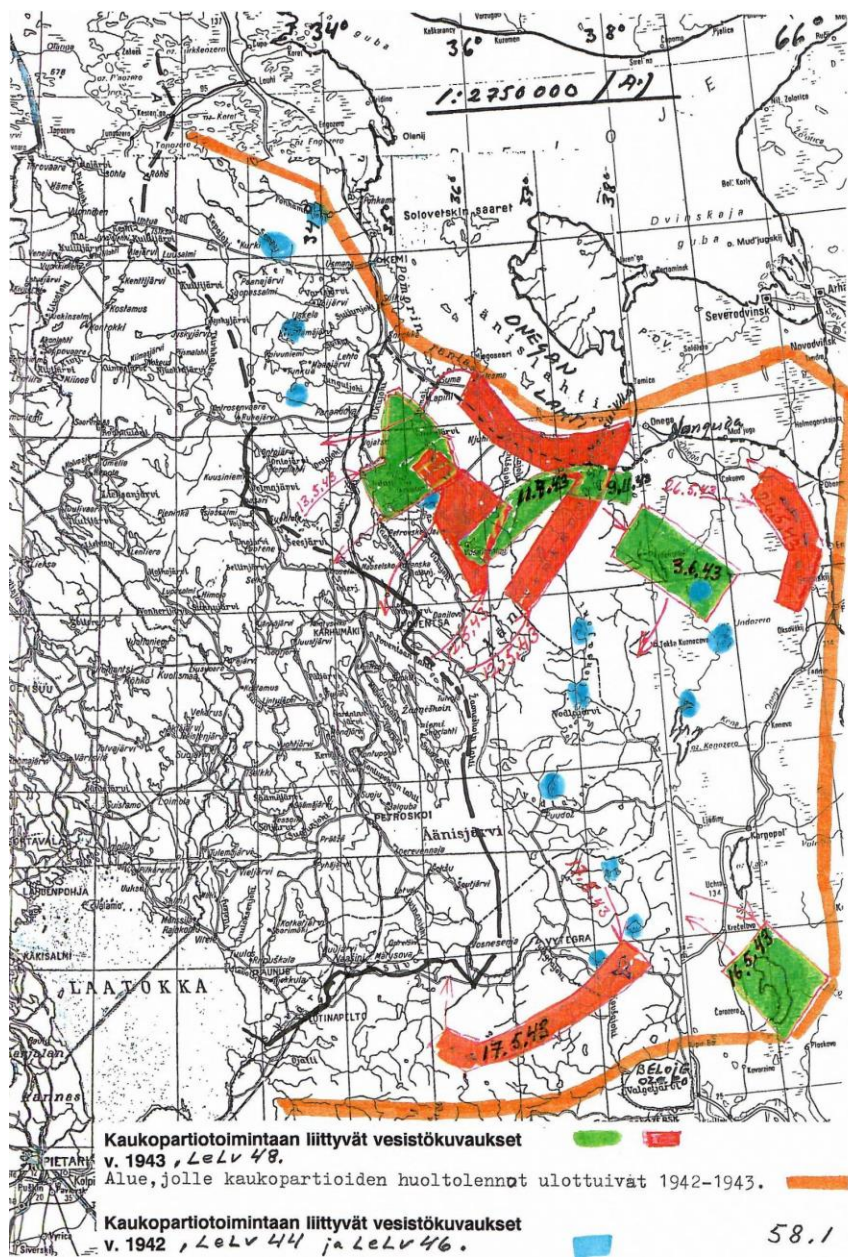
Leningrad 21.2.1943

Luutn A. Koskinen, vääp A. Juhola

PE-215, FRD-3KC

Kasimovo ja Morjen satama 21.5.1943
Luutn P. Liimatainen, kers Y. Kalamo
BL-150, Rb 75

**Pe-2 sotasaaliskoneella
suoritettiin useimmat
vesistökuvaukset 1943, sekä
Karjalan kannaksen
kuvauksia 1944**

Valokuvaustehtävän suoritusilmoitus.

Le. Lv. 48

Ohjaaja: Väep. Juhola A
arvo ja nimi.

Kamera: RMK

Polttoväli: 20,5

Filmin laatu: Aurorapil

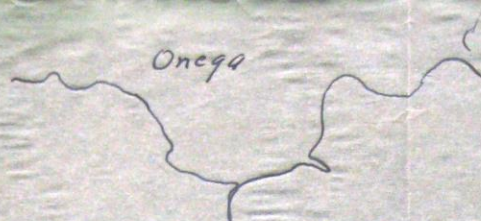
Valokuvattu paikka ja aihe	Pvm.	Klo.	Korkeus m.	Valotus- aika.	Huomautuksia.
<u>Järvisä peltymäen- reista</u>	<u>J.6</u>	<u>12,55 - 2,40 - 19,25</u>	<u>2400 - 2700</u>	<u>1/200</u>	<u>3. Suod.</u>

Selityksiä: _____

Tähystäjä: Luutn. A. Koskinen
arvo ja nimi.

Filmi saapunut valokuvaosastolle: 3.6.43 / 19,15 x)
pvm. klo.

Kuvan (kuvasarjan) rekisterinumero: 68/122/4/48 x)

Peitepiirros karttaan
1:50000

Järvisä peltymäen kaakkoispuolella.

PE-215, tähystäjä luutnantti A. Koskinen, ohjaaja väepeli A. Juhola, kamera RMK 20,5.

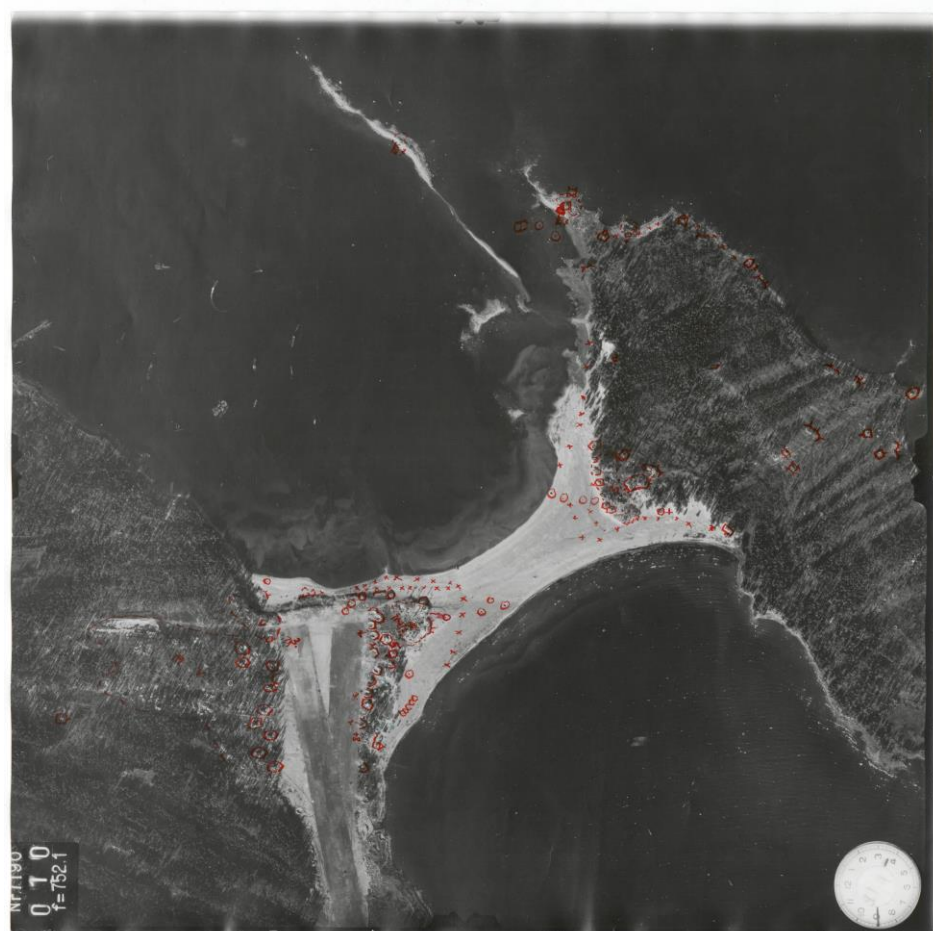

Lavansaari 26.8.1943

Vänr J. Suomalainen, ylik R. Malin

BL-160, Rb 75

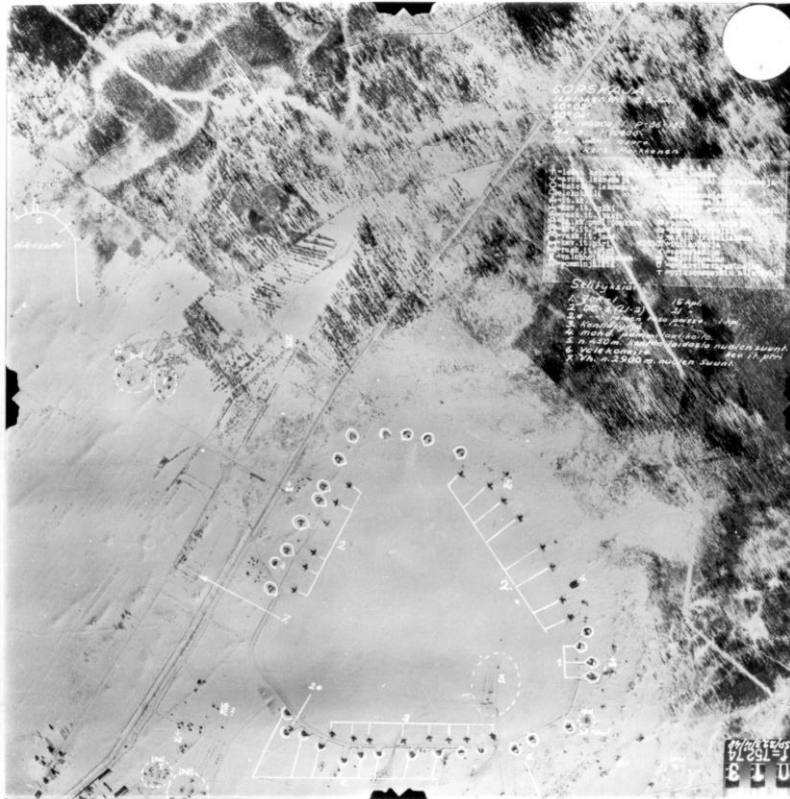

Lavansaari 21.9.1943

(pommitus 17.9.1943)

Vänr P. Rimppi, ylik M. Immonen

BL-162, Rb 75

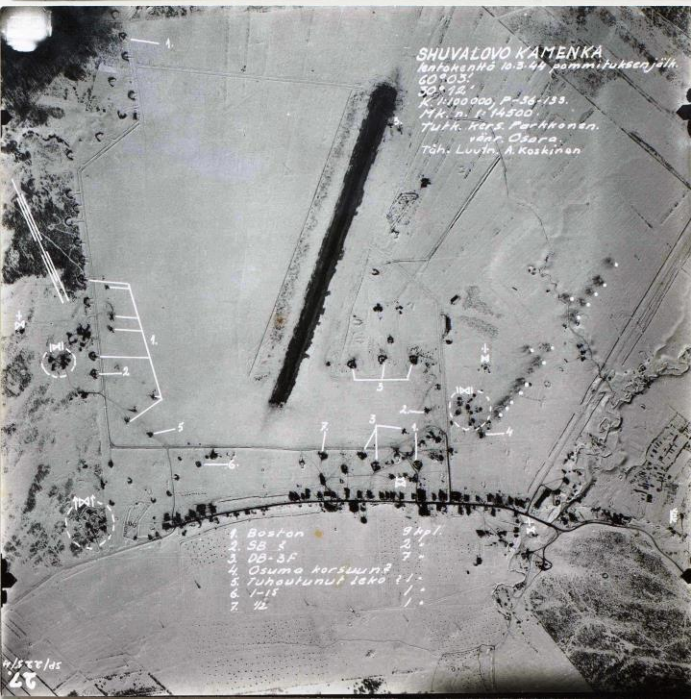

Gorskaja, Levašovo ja Kasimovo

6.3.1944

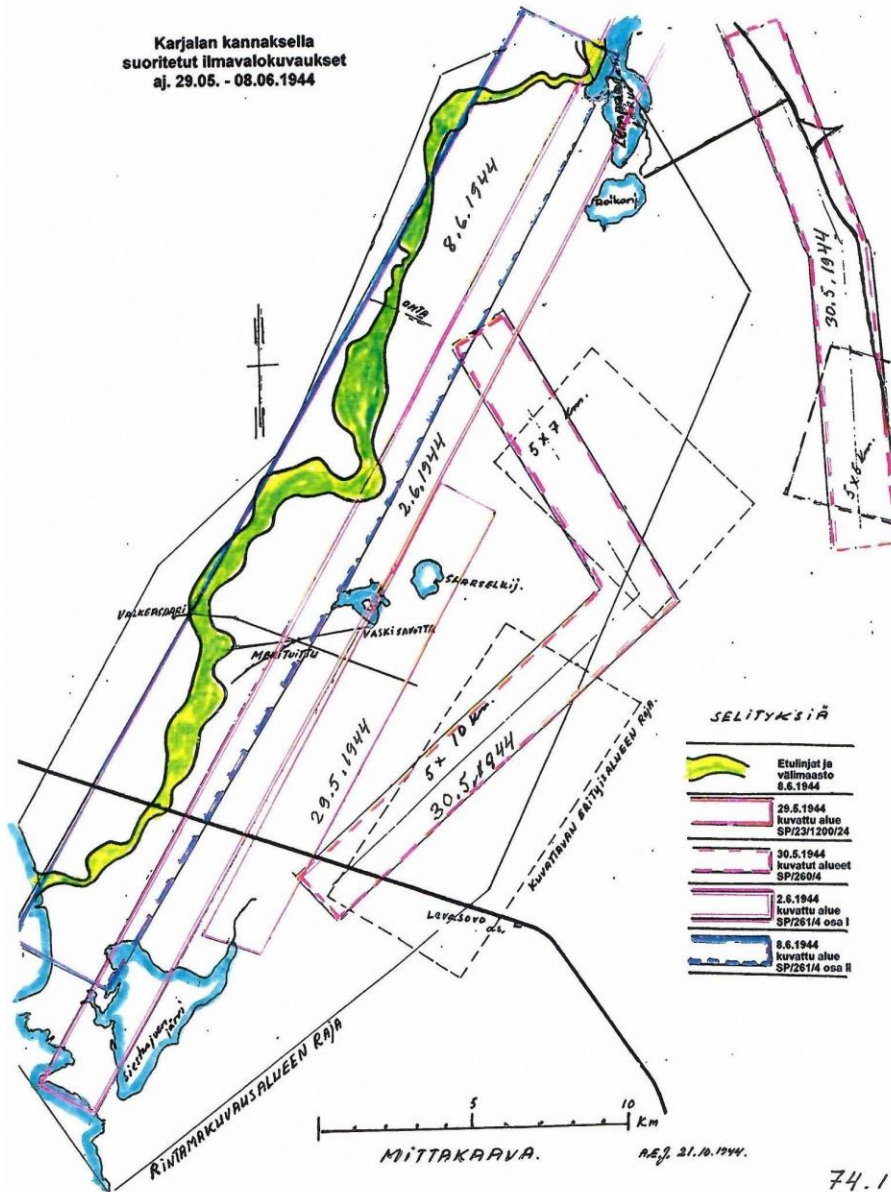
Luutn O. Mansikka, väöp A. Juhola

BL-185, Rb 75

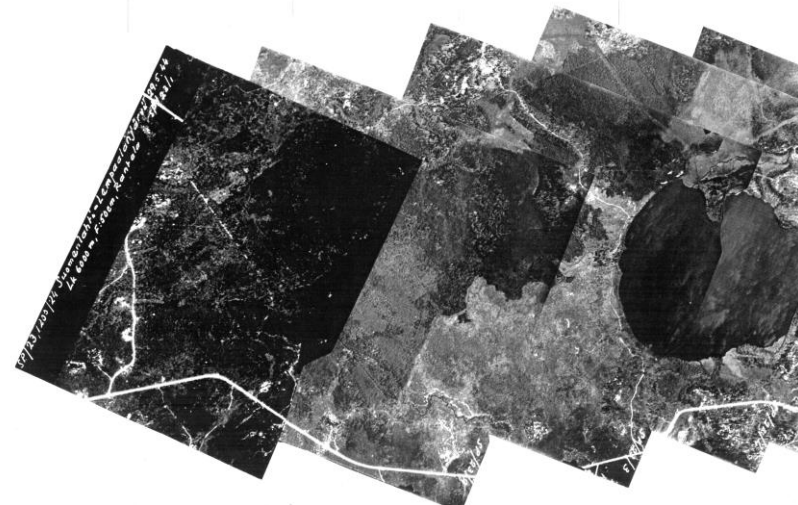

Kasimovo, Levašovo, Gorskaja ja Šuvalovo-Kamenka pommitusten jälkeen 10.3.1944
Luutn A. Koskinen, väp A. Juhola
PE-211, AFA-13

Karjalan kannaksella
suoritettut ilmalokuvaukset
aj. 29.05. - 08.06.1944

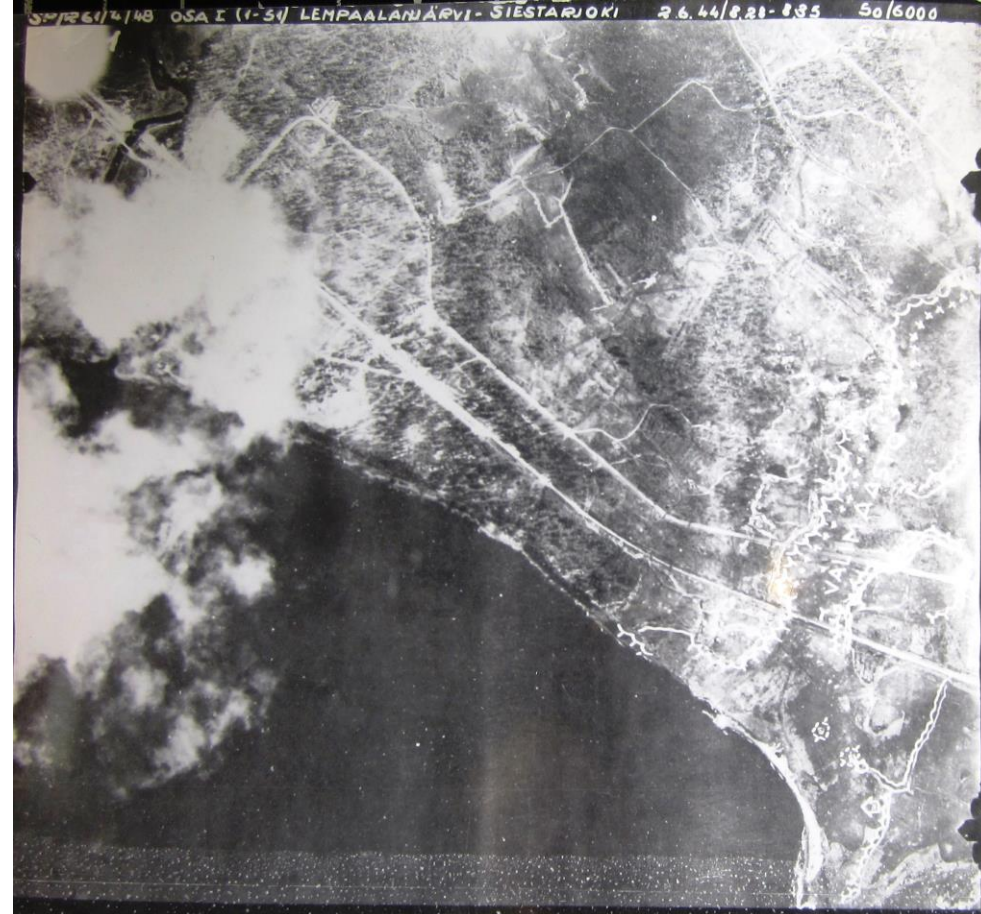

SP/23/1200/24 –
jatkosodan tärkein kuvasarja?

Rintamakuvaus 29.5.1944 Vänr Y. Rantala,
Ylik P. Lehtonen, PE-215, AFA-13

74.1

Rintamakuvaus 2.6.1944
vänr Y. Rantala, ylik P. Lehtonen
PE-211, AFA-13

Rintamakuvaus 8.6.1944
vänr Y. Rantala, kapt J. Ranta
PE-301, RMK 50

Rintamakuvaus 29.6.1944 Tienhaara – Lyykylä
Vänr Y. Rantala, luutn K. Virtanen
PE-215, AFA-50

PE-215

**Aimo Juhola onnistuneen
lennon jälkeen**

**PE-215 ja PE-301 tuhoutuivat
Lappeenrannassa 2.7.1944**

Viipuri 4.7.1944
vänr Y. Rantala ja luutn K. Virtanen
BL-188, Rb 75

Teikarsaari 6.7.1944
vänr Y. Rantala ja luutn K. Virtanen
BL-187, Rb 75

Juustilan sulku 14.7.1944
vänr O. Tiainen, vänr K. Aapro
BL-175, Rb 75

Vuosalmi 17.7.1944
vänr O. Tiainen, vänr K. Aapro
BL-175, Rb 75

Äyräpää – Vuosalmi 28.7.1944
Vänr Y. Rantala, luutn K. Virtanen
BL-175, Rb 75

Tali – Leitimojärvi 9.8.1944
Vänr O. Tiainen, vänr K. Aapro
BL-190, Rb 75

Ylä-Uuksun lentotukikohta 27.8.1944

Vänr V. Olin, luutn E. Toivakka

BL-181, Rb 75

Missä kuvat?

- **Liittoutuneiden Valvontakomission** vaatimus syksyllä 1944:
  - kaikki Suomen nykyrajojen itäpuolella otetut valokuvat, negatiivit, kartat, painolevyt yms luovutettava!
- Yli 16 miljoonaa karttalehteä (painolevyineen ym) ja 95.000 ilmakuva - yhteensä 38 rautatievaunua NL:oon!
- Ilmavoimien kuvakeskuksen valokuvausteknikko **Kauko Kippo** piilotti (omin luvuin!) melkein 1.000 ilmakuva
- Kipon kuvakätkö löytyi 1990-luvun alussa. Pilvenveikot **Aimo Juhola** ja **Kullervo Virtanen** tunnistivat kuvat.
- Kansallisarkistossa **Kipon** ja **Juholan Pk-kokoelmat**.
- Kuvia löytyy myös: **Riksarkivet** ja **National Archive and Records Administration (NARA)**.

KIITOS – KYSYMYKSIÄ?